

Temanotat

Eritrea: Nasjonaltjeneste

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2015

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Eritrea: Nasjonaltjeneste**

SUMMARY

The National Service has until recently consisted of both military training and community service. However, according to Eritrean officials the service will with effect from October 2014 only consist of military training, and the length of the service will be according to the proclamation on National Service, i.e. 18 months.

Besides averting external threats, the National Service is an instrument to create a cohesive national identity and rebuilding the country. The *Warsay Yikaalo* campaign is an extension of this programme. The upper age limit for conscription to national service has increased since the border war with Ethiopia, for both men and women. However, women are increasingly exempt from National Service because of marriage, birth or on a religious basis.

Eritreans who evade the National Service are probably exposed to arbitrary punishments from local commanders, and there have been indications that Eritreans performing their national service in military units have been more subject to punishment than Eritreans in the civilian sector.

SAMMENDRAG

Nasjonaltjenesten i Eritrea har inntil nylig omfattet både sivile og militære oppgaver, men tjenesten skal med virkning fra oktober 2014 kun bestå av militær trening, ifølge eritreiske myndigheter. Målsetningen med tjenesten utover nasjonalt forsvar, er i utgangspunktet at den skal bidra til gjenoppbyggingen av landet og utviklingen av en felles eritreisk identitet på tvers av etniske og religiøse skillelinjer.

Tjenesten som i prinsippet skal vare i 18 måneder, har i praksis vist seg å kunne vare i flere år. Dette skyldes ifølge myndighetene den uløste grensekonflikten med nabolandet Etiopia. Kvinner fritas trolig i økende grad fra tjenesten som følge av ekteskap, fødsler eller på religiøst grunnlag.

Warsay Yikealo er en forlengelse av nasjonaltjenesten, og den har bidratt til at mange har tjenestegjort i en årrekke. Tjenestetiden skal nå være i tråd med regelverket. Hvorvidt dette gjennomføres i praksis, gjenstår å se.

Eritreere som unndrar seg nasjonaltjeneste, risikerer trolig vilkårlige utenomrettslige straffereaksjoner fra lokale militære overordnede, men erfaringsgrunnlaget man har er begrenset, og det er derfor vanskelig å trekke bastante slutninger.

INNHold

1. Innledning	5
1.1 Bakgrunn og kildekritiske betraktninger	5
2. Nasjonaltjenesten	7
2.1 Warsay Yikealo	8
2.2 Antallet i nasjonaltjeneste	8
2.3 Innkalling til tjeneste: 1994-2015	8
2.4 Sawa – militærleir eller utdanningsinstitusjon?	9
2.4.1 Forvaringssteder i Sawa	12
2.5 Militær trening	12
2.5.1 Sawa	12
2.5.2 Kiloma	13
2.5.3 Wia	13
2.6 Samfunnstjeneste	13
2.7 Tjenestegjøring i hæren	14
2.8 Lønn og kompensasjon for tjenestepliktige	14
2.9 Fritak fra nasjonaltjeneste	15
2.10 Medisinske grunner	15
2.11 Etnisk og religiøs tilhørighet	15
2.12 Kvinner	16
3. Straff for brudd på nasjonaltjenesteloven – teori og praksis	17
3.1 Straffereaksjonene ifølge loven	17
3.2 Straffereaksjoner i praksis	17
3.3 Overgrep mot familiemedlemmene til personer som unndrar seg militær nasjonaltjeneste	19
4. Demobilisering	20
4.1 Dokumentasjon på demobilisering og dimittering	20
4.2 Hvem har blitt demobilisert?	21
5. Folkehæren - People's Army	21
6. Referanser	23

1. INNLEDNING

1.1 BAKGRUNN OG KILDEKRITISKE BETRAKTNINGER

Dette notatet er en oppsummering av ulike synspunkt og av tilgjengelig skriftlig informasjon om nasjonaltjenesten i Eritrea, og om konsekvensene for dem som unndrar seg tjenesten.

Det er svært vanskelig å finne fakta om ulike samfunnsforhold i Eritrea. Dette gjelder også nasjonaltjenesten. Myndighetene har inntil nylig ikke offentliggjort informasjon om tjenesteforhold i nasjonaltjenesten, om antallet vernepliktige i tjeneste eller praksis for demobilisering/dimittering. Størstedelen av opplysningene om nasjonal-tjenesten stammer derfor fra uttalelser fra eritreere som har forlatt landet, eller består av anekdotisk informasjon formidlet til representanter for det internasjonale miljøet i Asmara.

Landinfo har gjennomført fire reiser til Eritrea i løpet av de siste fire årene, hvorav en også omfattet informasjonsinnhenting i Khartoum og i Kassala i Sudan. Den siste reisen til Eritrea ble gjennomført i januar 2015.¹ Vi har møtt representanter for myndigheter, representanter for det diplomatiske miljøet og lokale og internasjonale organisasjoner. I Khartoum og i Kassala møtte vi også eritreiske flyktninger med erfaring fra nasjonaltjenesten.

Majoriteten av våre kilder er etter eget ønske anonymisert. Ulempen med anonyme kilder er selvsagt at leserne ikke kan etterprøve om kilden og informasjonen er pålitelig. Men i enkelte land, inkludert Eritrea, vil knapt nok noen uttale seg dersom identiteten deres synliggjøres fordi de frykter represalier fra myndighetene, eller at arbeidet deres blir vanskeliggjort.

Et annet problem som Landinfo opplever i Eritrea, er trolig «rundløyper» eller falske bekreftelser, det vil si at to kilder sier det samme og tilsynelatende bekrefter ulike saksforhold, mens de i virkeligheten refererer til én og samme kilde. Dette kan skje fordi det knapt nok er internasjonale kilder som er uavhengige av hverandre i Eritrea. Det internasjonale miljøet i landet er lite, og ingen av representantene Landinfo har møtt gjennom årene, har lagt skjul på at størstedelen av informasjonen de formidler, ikke er faktabasert, men er synspunkter og til dels spekulasjoner.

Den toneangivende Eritrea-kjenneren Gaim Kibreab² har understreket at det er nærmest umulig for utlendinger å få tillatelse til å gjennomføre samfunns-vitenskapelige forskningsprosjekter, og at selv eritreiske forskere møter store utfordringer (Kibreab 2009b). Gaim Kibreab har selv heller ikke vært i Eritrea på en årrekke. Mangelen på data og vanskene med å få tilgang til informasjonen som finnes, begrenser dermed mulighetene til innsyn og kunnskap om en rekke samfunnsforhold. Heller ikke internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner har

¹ Utlendingsforvaltningen besøkte landet også i 1999 og 2003. I januar 2015 besøkte Landinfo også byene Keren og Adi Keyh.

² Gaim Kibreab er professor ved London South Bank University.

tilgang til landet, og det finnes ingen uavhengig presse³ eller nasjonale, uavhengige menneskerettighets- eller interesseorganisasjoner som kan overvåke situasjonen for dem som eksempelvis ble deportert fra Egypt i henholdsvis 2008, 2009 og 2011.⁴ En rekke internasjonale private bistandsorganisasjoner ble utvist i 2011, og per i dag er det svært få slike organisasjoner til stede i Eritrea. De internasjonale representantene i landet har dessuten begrenset bevegelsesfrihet.⁵

Flere anerkjente internasjonale organisasjoner peker på at det begås alvorlige overgrep mot folk som unndrar seg eller deserterer fra nasjonaltjenesten i Eritrea. Rapportene deres baserer seg i hovedsak på beretninger fra personer som har kommet til Vesten og til andre afrikanske land som asylsøkere. Ingen av de aktuelle organisasjonene har vært i landet – de har ikke fått visum av eritreiske myndigheter, og det er derfor et tankekors at kildekritiske refleksjoner er relativt fraværende i de ulike rapportene som er publisert gjennom årene. Utfordringer som blant annet pålitelighet, objektivitet og nøyaktighet drøftes i liten grad. I dette perspektivet har ikke nødvendigvis disse kildene den mest troverdige informasjonen. Det er vanskelig å etterprøve mange av påstandene som eksilkilder presenterer, og fordi troverdig rapportering fra Eritrea om slike forhold mangler, er det ofte nærliggende å trekke generelle slutninger om at tortur og brutale overgrep brukes mot alle som enten unndrar seg tjeneste eller deserterer.

Landinfo trekker ikke i tvil at Eritrea har et autoritært og militaristisk styresett hvor et ukjent antall regimekritikere er fengslet, eller at det begås menneskerettighetsbrudd.⁶ Vi mener likevel det er nødvendig å omtale utfordringene og svakhetene ved informasjonen om denne tematikken. Selv om myndighetene nå er mer imøtekommende og viser større åpenhet overfor det internasjonale samfunnet enn tidligere, er det viktig å understreke at heller ikke Landinfo har hatt mulighet til å gjennomføre systematiske undersøkelser eller samtaler med personer som har unndratt seg nasjonaltjenesten og som senere har blitt pågrepet eller hjemsendt.

Flere internasjonale representanter i Eritrea peker på at en kan spore endringer fordi alminnelige mennesker gir mer uttrykk for sin misnøye med forholdene. Men ingenting tyder på at det er en organisert intern opposisjon i landet, og ingen vil våge å utbasunere kritikk mot myndighetene i all offentlighet. Dette er et lite og gjennomsliktig samfunn som det er enkelt for sikkerhetstjenesten å kontrollere.⁷ Det er heller ingen tvil om at flukten av flere tusen månedlig fra landet preger samfunnets

³ I januar 2015 ble seks journalister løslatt etter seks år i fengsel. Man antar at minst 17 andre journalister fortsatt er fengslet (CPJ 2015).

⁴ Se HRW 2011.

⁵ I januar 2013 signerte regjeringen og FN en rammeavtale for samarbeid for perioden 2013-2016. Budsjettet for samarbeidet er anslått til 188 millioner amerikanske dollar. Avtalen har fem satsningsområder: nasjonal kapasitetsbygging, matsikkerhet og bærekraftige levekår, miljø og likestilling mellom kjønnene. Likevel ble enkelte positive utviklingstrekk som pekte i retning av økt reformvilje og en viss vilje til å samarbeide med bistandsaktører som FN, trukket fram.

⁶ Det er saker hvor det er bekreftet at fanger er blitt utsatt for mishandling. Ett av disse tilfellene er pinsevennen og gospelsangerinnen Helen Berhane som var fengslet fra 2004 til 2006. Hun ble behandlet på sykehus etter løslatelsen for skader hun åpenbart ble påført under fengslingen (U.S. Embassy Eritrea 2006b).

⁷ Å få kjøpt SIM-kort er for eksempel en tidkrevende prosess. Innbyggerne må søke om dette, og ventetiden kan være opptil flere måneder. Som korttidsbesøkende utlending er det ikke mulig å få kjøpt SIM-kort, og det er ikke mulig å bruke mobiltelefon fordi det heller ikke er samtrafikk mellom norske og eritreiske mobilselskap.

evne til å fungere. Unge menn med utdannelse og ressurser – og hovedsakelig kristne tigrinya fra høylandet – reiser ut, og myndighetene legger ikke lenger skjul på at landet tappes for menneskelige ressurser.⁸ På overflaten, særlig i Asmara, er det likevel lite som tyder på uro i befolkningen.

2. NASJONALTJENESTEN

Nasjonaltjenesten i Eritrea skiller seg fra verneplikten i Norge og de fleste andre land, fordi målsetningen med tjenesten bygger på en ideologi om gjenoppbygging av landet, styrking av økonomien og utvikling av en felles eritreisk identitet på tvers av etniske og religiøse skillelinjer.

Etter frigjøringen fra Etiopia i 1991 og uavhengigheten i 1993, demobiliserte Eritrea soldatene som hadde tjenestegjort i frigjøringskrigen. Fra juli 1994 ble militær trening på nytt introdusert i nasjonaltjenesten, og både kvinner og menn mellom 18 og 40 år er tjenestepliktige.⁹ Tjenestetiden er ifølge proklamasjonen om nasjonaltjeneste 18 måneder, og har omfattet militær trening i seks måneder og samfunnstjeneste i tolv. Etter førstegangstjenesten er alle eritreere registrert i reservisthæren fram til fylte 50 år, og de kan gjeninnkalles til trening og mobilisering (Nasjonaltjenesteloven 1995, § 23 og 25). I praksis har imidlertid tjenesten, med hjemmel i lovbestemmelsen om utvidelse i krisesituasjoner, nærmest vært permanent siden grensekrigen med Etiopia.¹⁰ Myndighetene har erkjent dette, men understreker at tjenestetiden for nye tjenestepliktige skal være 18 måneder med virkning fra den 27. innrullingsrunden som fant sted høsten 2014.¹¹ Om denne normaliseringen av tjenestetiden faktisk gjennomføres, gjenstår å se.¹²

⁸ Kibreab (2013) viser til at eritreiske flyktninger i hovedsak er unge enslige menn. I en undersøkelse han utførte blant en større gruppe eksileritreere, opplyste 92 % av de spurte at de hadde desertert fra tjenesten. Han peker på at emigrasjonen fra Eritrea skyldes et samspill av en rekke faktorer; blant annet økonomiske, sosiale, politiske og menneskerettslige forhold. På spørsmål om hvorfor de hadde desertert, opplyste 51 % at lengden var avgjørende, 19 % deserterte fordi de ville hjelpe familien sin økonomisk, 12 % var imot selve ideen om tjenestegjøring, 5 % deserterte fordi de hadde kranget med en overordnet, og 5 % hadde flyktet fra fengsel. Hovedinnvendingen til de spurte var at tjenesten varer i en årrekke.

⁹ Nasjonaltjenesteloven ble første gang vedtatt i 1991 og senere revidert i 1995 (Kibreab 2009a; 2009b). Nasjonaltjenesten omtales på tigrinja som *hagerawi agelglot*. Eritreiske myndigheter bruker ifølge Gaim Kibreab ikke begrepet militærtjeneste, på tigrinja *wotehaderawi agelglot* (Asylum and Immigration Tribunal 2007, s. 30).

¹⁰ Eritrea er fortsatt under militær mobilisering som følge av den uløste grensekonflikten med Etiopia, og det som omtales som en "No war – no peace"-situasjon. Det henvises alltid til denne situasjonen som forklaring på de fleste av landets problemer. Eritrea har ifølge ulike kilder den største hæren i Afrika sør for Sahara i forhold til folketallet (UNHCR 2011). I krisesituasjoner kan den øvre aldersgrensen for førstegangstjeneste heves inntil 50 år, men i praksis synes den øvre grensen for å gjennomføre nasjonaltjeneste å ha økt de siste årene til å ligge mellom 50 og 57 år for menn, og 47 år for kvinner. Mye tyder imidlertid på at kvinner gjennomfører en kortere tjeneste enn menn.

¹¹ Ifølge enkelte kilder (Shabait 2014) var dette den 28. innrullingsrunden.

¹² Det har ikke kommet noen offisiell kunngjøring til befolkningen om endringene. Opplysningene om endringene er gitt til representanter for det internasjonale samfunnet i Asmara i løpet av høsten 2014, og til Landinfo i januar 2015. Myndighetenes talspersoner påpeker at familien og de tjenestepliktige er gjort kjent med endringen via lokale tillitspersoner.

Vernepliktige som tjenestegjør i den sivile sektoren, arbeider blant annet i departementene, skoler, domstoler, sykehus, lokale myndigheter eller statlige bedrifter. Omleggingen innebærer at tjenesten nå kun skal bestå av militær trening (samtale med leder for den politiske avdelingen i PFDJ, Yemane Gebreab i Asmara 19. januar 2015).

De mange tusen som har vært i tjeneste i en årrekke, vil derimot ikke dimitteres i den nærmeste fremtiden, ifølge Yemane Gebreab. Den økonomiske situasjonen i landet er vanskelig, energibegrensningene er en flaskehals for utvikling, og jordbruket må effektiviseres og utvikles. Det er dessuten behov for å utvide det internasjonale samarbeidet. Myndighetene har derfor, for å unngå masseledighet, et tre til fem års perspektiv for å løse utfordringene ved omleggingen av tjenestetiden.¹³ Gebreab opplyste for øvrig at 70 % av de nasjonaltjenesteppliktige er demobilisert siden krigen med Etiopia. Landinfo har ikke kunnet bekrefte denne informasjonen via andre uavhengige kilder.

Landinfo vil peke på at både myndighetspersoner og representanter for det internasjonale miljøet i Asmara allerede vinteren 2013 – og igjen våren 2014 – hevdet at tjenestetiden var normalisert (diplomatisk kilde (3), samtale i Asmara mars/april 2014; diplomatisk kilde (2), samtale i Asmara 31. januar 2013).

2.1 WARSAY YIKEALO

Warsay Yikealo Development Campaign (WYDC), det nasjonale utviklingsprogrammet, ble vedtatt i 2002.¹⁴ Eritreiske myndigheter har ikke formulert hva innholdet i programmet er, men Eritrea-kjennere karakteriserer dette som en ubegrenset forlengelse av nasjonaltjenesten (Healy 2007; Kibreab 2009a; 2009b; 2013; 2014).

2.2 ANTALLET I NASJONALTJENESTE

Ingen vet hvor mange eritreere som i dag avtjener nasjonaltjeneste. Eritreiske myndigheter oppgir ikke hvor mange som innkalles til tjeneste, men enkelte kilder spekulerer i antallet.¹⁵ I oppsummeringen fra en Eritrea-konferanse i regi av tankesmia Chatham House i 2007, ble det anslått at 350 000–420 000 eritreere tjenestegjorde. Halvparten av dem var i den lovspesifiserte tjenesten, mens resten var i det nasjonale utviklingsprogrammet (Healy 2007).¹⁶

2.3 INNKALLING TIL TJENESTE: 1994-2015

Fra 1994 til grensekrigen i 1998 innkalte lokalmyndighetene, *zobaen*, ca. 25 000 nye rekrutter til nasjonaltjeneste i halvårlige intervaller enten skriftlig, eller på mindre

¹³ Partisekretæren opplyste at 40 000–60 000 personer ville være aktuelle for dimittering.

¹⁴ Betegnelsen *warsay yikealo* betyr ”bærer av arven”. Warsay refererer til de unge rekruttene og yikealo refererer til de som sloss under uavhengighetskrigen (Kibreab 2009, s. 260).

¹⁵ Lite statistisk materiale er offentlig tilgjengelige i Eritrea. Det har heller ikke vært gjennomført folketelling i landet siden frigjøringen i 1991. Det offisielle anslaget på innbyggertallet ligger på 3,6 millioner, mens FN opererer med anslag på over seks millioner (UNDP 2014) – noe som sannsynligvis er for høyt, og baserer seg på en framskrivning av folketallet i 1991.

¹⁶ Crisis Group (2010) anslår antallet eritreere i nasjonaltjenesten til å være ”hundretusener”.

steder muntlig. Rekruttene fikk beskjed om oppmøtested, eksempelvis et fotballstadion eller en skole, og ble derfra fraktet til treningsleiren Sawa (se for øvrig nærmere omtale av denne leiren i punkt 2.4).¹⁷

Fra sommeren 2002 unndro stadig flere eritreere seg nasjonaltjenesten, og myndighetene tok i bruk sterkere virkemidler. Militærpoliti oppsøkte private hjem, arbeidsplasser og sosiale samlingssteder i jakten på rekrutter (diplomatisk kilde (1), e-post 2002; Müller 2008). Også kvinner ble hentet med makt. I februar 2005 ble for første gang ungdommer pågrepet på høylys dag (diplomatisk kilde (1), e-post 2005). I 2006 var det tegn til at pågripelsene økte i omfang, og dette var sannsynligvis knyttet til den spente situasjonen i forbindelse med grensetvisten med Etiopia (diplomatisk kilde (1), e-post 2006).

I 2008 rapporterte opposisjonsnettstedet Awate om nye pågripelser (*giffa*¹⁸), samt at alle etiopiere ble tatt inn til trening og tjeneste (Awate 2008).

Den britiske ambassaden i Asmara mente i 2010 at det ikke fantes formelle retningslinjer for gjennomføringen av pågripelsene. Majoriteten av dem uten dimitterings- eller demobiliseringsdokumenter, ble sendt til treningsleir eller et forvaringssenter (sitert i UK Home Office 2011, del 9.34-9.35).

Beskrivelsene av situasjonen har de siste årene vært sammensatte og til dels motstridende. En lokal kilde i Asmara opplyste i februar 2011 at pågripelser av ungdom til nasjonaltjenesten skjedde langt sjeldnere da enn tidligere. I mars 2013 hevdet imidlertid andre kilder at det var tegn på at det manglet personell på alle nivå i hæren, og enkelte steder ble også kvinner med barn utkommandert til tjeneste (diplomatisk kilde (1), e-post 2. april 2013).

I samtaler med internasjonale representanter i Asmara i mars/april 2014 og i januar 2015 var det derimot enighet om at omfanget av *giffa* i Asmara trolig er betydelig redusert.

2.4 SAWA – MILITÆRLEIR ELLER UTDANNINGSINSTITUSJON?

Landinfos samtalepartnere i Asmara vinteren 2013 pekte på at Sawa utvilsomt har hatt et dårlig rykte, men at stedet har endret karakter i løpet av de senere årene, og i dag trolig først og fremst er en utdanningsinstitusjon, på størrelse med en by som kan huse opptil 30 000 mennesker. Leiren ligger i Gash Barka-regionen, ved elven Sawa i den vestlige delen av landet, ikke langt fra grensen til Sudan. Sawa ble bygget på 1990-tallet som en militær treningsleir. I begynnelsen bodde alle rekruttene i bambushytter. Etter hvert har kullene som har tjenestegjort der, bygget hus og sovesaler. Sawa er delt inn i to områder: ett undervisningsområde, og ett for militær

¹⁷ Et medlem av en kristen minoritetsgruppe som Landinfo møtte i Asmara i februar 2011, beskrev innkallingen på 1990-tallet på følgende måte:

I begynnelsen [1995-2000] ble man innkalt ved et brev fra zobaen. Dette brevet var lite, skrevet på maskin og hadde ikke stempel. Dersom man ikke dro til Sawa, kunne man bli tatt med i en "oppsamling". Disse startet fra 1995/1996. Det var imidlertid ikke vanskelig å unndra seg slike oppsamlinger. Man merket det på omgivelsene, og da visste man at det var på tide å reise til slektninger for å gjemme seg.

Kilden selv hadde gjort dette. Hun opplyste videre at det ble lettere å unngå pågripelse etter at hun fikk id-kort.

¹⁸ *Giffa* er betegnelsen som brukes på tigrinja for det engelske uttrykket *round up* (pågripelse).

trening. (U.S. Embassy Eritrea 2006a). Det finnes også flere mindre butikker som selger dagligvarer og andre ting folk har bruk for. Foreldre kan dessuten besøke barna sine i Sawa, og det finnes overnattingsmuligheter for dem på området (lokal eritreisk kilde, samtale i Asmara 29. januar 2013; internasjonal representant (2), samtale i Asmara 30. januar 2013; representant for NUEYS, samtale i Asmara 6. februar 2013; diplomatisk kilde (5), samtale i Asmara 14. januar 2015). Gutter og jenter bor på separate sovesaler, men omgås fritt resten av døgnet.

Sovesal i Sawa. Bildet er tatt sommeren 2014.

For å øke kontrollen med ungdom i tjenestepliktig alder, måtte alle skoleelever på videregående skole fra sommeren 2003 gjennomføre det tolvte og siste skoleåret i Sawa. Ingen andre skoler i Eritrea tilbyr dette skoleåret, som må fullføres for å bli tatt opp på universitet.¹⁹ Mange unge eritreere avslutter imidlertid skolegangen før tolvte skoleår, og kommer derfor ikke til Sawa.

Myndighetene har ikke offentliggjort statistikk, men ifølge Verdensbanken (World Bank u.å.) går anslagsvis 36 % av barn i grunnskolepliktig alder på skole. I de store byene er andelen etter alt å dømme langt høyere, mens andelen synker i perifere områder som Gash Barka og Afar-regionen. Estimater fra Verdensbanken viser for øvrig at kun 38 % av grunnskoleelevene fullfører skolegangen sin. Det betyr at store ungdomskull, særlig i utkantområdene, innrulleres i nasjonaltjenesten på andre måter enn via Sawa. De får sin militære trening i andre leire. Wia er én av disse leirene, men det er uklart om den fortsatt er i drift (Kibreab 2009a; 2009b; Müller 2008; representant for NUEYS, samtale i Asmara 5. februar 2013).²⁰

¹⁹ Alder ved avslutning av det tolvte skoleåret kan variere, avhengig av om man har hoppet over et klassetrinn.

²⁰ Skolene orienterer foreldrene til alle 11.-klassingene om Sawa. Etter informasjonsmøtet blir det formlidlet avreisetid og sted etter sommerferien. På avreisedagen samles elevene på skolen, og fraktes siden til leiren. Det er ulike avgangsdager fra de ulike regionene.

Skoleprogrammet i Sawa er i prinsippet skilt fra den militære treningen i leiren, som er en del av nasjonaltjenesten. Skolen er underlagt Undervisningsdepartementet, mens nasjonaltjenesten er underlagt Forsvarsdepartementet. Ifølge flere av Landinfos samtalepartnere i Asmara vinteren 2013, avsluttes det tolvte skoleåret i Sawa med seks til åtte ukers militær trening.²¹ Rykter og historier om seksuelle overgrep, både i Sawa og andre treningsleire, var tidligere ikke uvanlig. Kibreab (2009b, s. 60) peker på at det er umulig å skille mellom påstander, rykter og sannhet på grunn av sensuren i landet. Derfor har det også sirkulert en rekke ubekreftede historier om selvmord, dødelig malaria og seksuelle overgrep under tjenestegjøring.

Ifølge en diplomatisk kilde (2) Landinfo møtte i Asmara i 2011, forekommer seksuelt misbruk i Sawa "as much as you can expect in a place like this". En annen internasjonal representant (3) uttalte til Landinfo i 2014 at påstandene om overgrep trolig var overdrevne (samtale i Asmara, mars 2014).

Ungdom som avlegger eksamen (og gjennomfører militær trening) i Sawa, kan ifølge en representant for eritreiske myndigheter deles inn i tre kategorier, som følger ulike spor videre i nasjonaltjenesten (representant for eritreiske myndigheter, samtale i Asmara, februar 2011):

- Avgangselever med gode karakterer og privilegerte²² eritreere går videre til én av landets åtte høyskoler,²³ hvor det tilbys studieprogrammer for to og fire år. Etter endt utdanning, gjennomfører de nasjonaltjenesten med hovedsakelig sivile arbeidsoppgaver.
- Avgangselever med dårligere karakterer tilbys yrkesopplæring, både i og utenfor Sawa. Senteret for yrkesopplæring i Sawa, som ble opprettet i 2007, består av fem skoler som underviser i bygg og anlegg, administrasjon, teknologi og

²¹ Enkelte kilder har beskrevet rutinene i Sawa. En eritreisk kvinne Landinfo møtte i Eritrea i 2011, og som hadde sendt flere av barna sine til leiren, forklarte at ungdommene etter ankomst gjennomførte to uker med fysisk trening. Deretter startet undervisningen, som i 2011 varte fram til 16. mars. Dagen startet klokken 06:00 med én times fysisk trening. Lørdagene var arbeidsdag på jordene, søndag var fridag (samtale i Asmara, februar 2011).

En eritreisk flyktning (1) i Sudan forklarte at elevene i Sawa hadde skoleuniform med hvit skjorte og blå/grønne bukser. En typisk dag i Sawa ble beskrevet på følgende måte:

Man vekkes kl. 05:00. Da må man lage frokost og gjøre seg klar for skolen. Skolen starter kl. 08:00 og varer fram til 12:00. Etter dette kan man gjøre lekser og gå igjennom dagens læring. Kveldene brukes til å slappe av. I Sawa bor studentene 120 stykker på hvert rom. Man får ikke ta ferie i løpet av oppholdet der, men familien kan komme på besøk. Da bor familien i samme type rom som studentene, men som er forbeholdt familier. Besøkene varer som regel i to-tre dager. Man har ikke id-kort mens man er i Sawa (samtale i Kassala, februar 2011).

²² En rekke av kildene Landinfo møtte i Eritrea og Sudan i februar 2011, understreket at privilegerte eritreere har fordeler, inkludert tilgang til høyere utdanning.

²³ 1) Teknologisk institutt i Mai Nefi, 25 km sør for Asmara, som i praksis er tre fakulteter: a) Pedagogikk, b) Ingeniørfag c) Teknologi.

2) Høyskolen for samfunns- og humanistiske fag i Adi Keyh, 110 km fra Asmara. Landinfo besøkte høyskolen i januar 2015.

3) Landbrukshøyskolen i Hamelmalo, 440 km nordvest for Asmara.

4) Handelshøyskolen i Halhale, 30 km sør for Asmara.

5) Sjøfartshøyskolen i Massawa.

6) Det medisinske fakultetet (Orota) i Asmara.

jordbruk. 2435 elever ble uteksaminert herfra i juli 2011 (Efrem 2010). Etter endt yrkesopplæring overføres studentene til enten sivil eller militær tjenestegjøring.

- Avgangselever som verken tar universitets- eller yrkesopplæring går stort sett inn i tjeneste under militær kommando.

2.4.1 Forvaringssteder i Sawa

Flere av menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch's kilder i rapporten *Service for Life* fra april 2009 omtalte ulike forvaringssteder i Sawa, deriblant underjordiske celler og metallcontainere. I samtaler med menneskerettighetsaktivisten Elsa Chyrum har en del eksileritreere opplyst at Sawa-fengselet er et inngjerdet område bestående av tolv bølgeblikkhus oppe på en høyde. Husene har navn som Wedi Shika, Bahta, Hinsu og Police (Chyrum 2006). I en innberetning fra den amerikanske ambassaden i Asmara til det amerikanske utenriksdepartementet i 2006, omtales *Forto Sawa*; den militære treningsleiren – og forvaringssenteret – som ligger ca. 2 km fra leiren hvor skolegangen foregår (U.S. Embassy Asmara 2006a). Ingen av Landinfos samtalepartnere i Asmara i januar/februar 2013 kunne bekrefte opplysningene om forvaringssteder i Sawa.

2.5 MILITÆR TRENING

Den seks måneder lange militære delen av nasjonaltjenesten skal ifølge nasjonaltjenesteloven gjennomføres ved et treningssenter (§ 9). Ifølge ulike kilder er det i løpet av de senere årene etablert militære leire/treningssentre i alle regioner for dem som ikke går videre til tolvte skoleår i Sawa (samtaler med internasjonale representanter i Asmara mars/april 2014).

Sawa, Kiloma og Wia er de mest omtalte treningssentrene som har eksistert i en årrekke.²⁴

2.5.1 Sawa

Lengden på den militære treningen i Sawa varierer tilsynelatende fra én mobiliseringsrunde til en annen, og kan være bestemt av både praktiske og politiske hensyn. Men det synes som om alle, også de som tar høyere utdanning, har vært gjennom et minimum av militær trening. I hovedsak foregår dette under oppholdet i Sawa, men de tjenestepiktige kan i prinsippet også innkalles til trening senere. Informasjonen om når treningen fant sted sprikte: Noen mente treningen ble gjennomført før skoleåret startet, men majoriteten mente at den militære treningen fant sted etter eksamen. I 2013 opplyste ulike kilder at den militære treningen i Sawa ble gjennomført etter eksamen i mars, og varte fra seks til åtte uker (lokal eritreisk kilde, samtale i Asmara 29. januar 2013; representant for NUEYS, samtale i Asmara 5. februar 2013).

²⁴ Andre omtalte treningssentre inkluderer Maiter (40 km sørvest for Assab), men det er ikke i bruk lenger, og Adi Roso, som kun er for kommandanter (Kibreab 2009a).

2.5.2 Kiloma

Kiloma-leiren ligger om lag 35 km sør for Assab, og ble angivelig opprettet for å redusere antallet militærnekttere og desertører. Den åtte måneder lange treningen i Kiloma er bestått av lange marsjer, opp til 40 km om dagen i et barskt klima, beskriver Chyrum (2006). Eritrea-kjenneren Gaim Kibreab har gitt uttrykk for at leiren kun mottok rekrutter under 17. og 19. mobiliseringsrunde (samtale i Bern, november 2009).

2.5.3 Wia

Wia ligger ca. 30 km sørøst for havnebyen Massawa. Wia ble stengt i 2009 etter utbrudd av smittsom hjernehinnebetennelse²⁵ (U.S. Department of State 2010; diplomatisk kilde (1), e-post 2010). Det er uklart om leiren er gjenåpnet (representant for NUEYS, samtale i Asmara 5. februar 2013).

Wia-leiren består av flere leire. Det er et eget forvaringssenter i leiren.²⁶ Leiren er kjent for spesielt barske forhold. Ifølge opposisjonsnettstedet Awate (2007) ble spesielt to grupper sendt til trening i denne leiren; personer som hadde unnlatt å møte til tjeneste, og medlemmer av forbudte kirkesamfunn. Leiren har også blitt brukt til repetisjonsøvelser for reservister (samtaler i Asmara og Kassala i 2011).

Ungdom som har sluttet skolen før tolvte klassetrinn, har også blitt sendt til Wia (diplomatisk kilde (2), samtale i Asmara februar 2011; representant for NUEYS, møte i Asmara 5. februar 2013).

2.6 SAMFUNNSTJENESTE

Eritreiske myndigheter har opplyst at nasjonaltjenesten er lagt om med virkning fra høsten 2014, og at alle nye rekrutter kun skal ha 18 måneders militær trening. Samfunnstjenesten slik man hittil har kjent den, skal tilsynelatende gradvis avvikles, og de som er i tjeneste, skal dimitteres i løpet av et ukjent antall år.

Det er ulike oppfatninger om hvem som hittil har tjenestegjort i henholdsvis sivil og militær sektor. Offisielle retningslinjer på dette området er ikke kjent.

Enkelte kilder har hevdet at personer med høyere utdanning, spesiell kompetanse og andre privilegerte personer som regel har tjenestegjort i sivil sektor - enten i offentlig virksomhet eller i tjenesteytende næringer som for eksempel hoteller og restauranter, PFDJ-styrte selskaper²⁷ eller i Warsay Yikealo-programmet.²⁸ Andre hevder at dette

²⁵ Én kilde (diplomatisk kilde (1), e-post mai 2010) har forklart at eritreere som tjenestegjorde i Wia, ble flyttet til Kiloma i august/september 2009 etter et utbrudd av hjernehinnebetennelse og en smittsom hudinfeksjon. Kiloma har også tidligere vært brukt som alternativ til Wia, men på grunn av de barske klimatiske forholdene i Kiloma, har Wia blitt tatt i bruk igjen når problemene der er håndtert, ifølge kilden.

²⁶ Blant kommandantene i leiren før stengningen i 2009 var oberstløytnant Jemal, oberstløytnant Weddi Haile og kaptein Ramadan.

²⁷ PFDJ (People's Front for Democracy and Justice) har gjennom stråselskaper nærmest monopol på eksport- og importindustri.

²⁸ Begge program er underlagt Forsvarsdepartementet, ifølge flere av kildene Landinfo møtte i Eritrea og Sudan i 2011.

er mer tilfeldig (lederen for en eritreisk organisasjon (1), møte i Asmara i februar 2011).

Tjenestepliktige i sivil sektor forholder seg hovedsakelig til sin sivile arbeidsgiver. Flere kilder har pekt på et tydelig skille mellom ikke-militære og militære arbeidsgivere. Førstnevnte synes ikke å håndheve et militært reglement over eksempelvis permisjon så strengt som sistnevnte. Man kan overføres fra den sivile delen av tjenesten til den militære, men det foreligger ingen informasjon over hvor ofte dette skjer.

Personer i sivil tjeneste er fortsatt i militær beredskap for myndighetene, ifølge en eritreisk advokat Landinfo møtte i Asmara i februar 2011. De kan også bli gjeninnkalt for militære øvelser. Alle som har avtjent nasjonaltjeneste²⁹, har for øvrig obligatorisk oppmøteplikt til repetisjonsøvelser inntil fylte 50 år (Nasjonaltjenesteloven 1995, §§ 23, 27).

2.7 TJENESTEGJØRING I HÆREN

De fleste som ikke fullfører 12 års skolegang, de som ikke får videre utdannings-tilbud etter videregående skole, eller personer som hentes inn ved *giffa*, overføres til militære enheter i hæren³⁰ (diplomatisk kilde (2) samtale i Asmara i februar 2011; eritreisk flyktning (2), samtale i Kassala i februar 2011; diplomatisk kilde (4), samtale i Asmara mars 2014).

Oppgavene disse rekruttene kan beordres til, spenner fra rene militære oppgaver til arbeid i landbruket, industrien, statlig virksomhet eller på eiendommen til en militær overordnet (Kibreab 2014).

2.8 LØNN OG KOMPENSASJON FOR TJENESTEPLIKTIGE

Nasjonaltjenestepliktige mottar 145 nakfa (ca. 112 norske kroner) i måneden det første året de er i tjeneste, deretter økes lønnen gradvis til 500 nakfa (ca. 388 norske kroner) i måneden. Det er ingen årlige justeringer i kompensasjonen Dette er en svært lav inntekt, sammenliknet med prisene på en rekke matvarer.³¹ Får man et regulært ansettelsesforhold med en arbeidsgiver, stiger lønnen trolig betydelig. Da må man først dimiteres/demobiliseres, noe som er styrt av militært overordnede, og ikke sivile ledere (samtale med eritreisk kilde i nasjonaltjeneste i offentlig sektor i Asmara, februar 2011).

Den lave kompensasjonen folk får i tjenesten er ikke tilstrekkelig til å kunne forsørge en familie, og levekårene for folk flest er dårlige. For øvrig er lønnsnivået i Eritrea generelt lavt – en lærer kan tjene om lag 700-800 nakfa (tilsvarer ca. 540- 620 norske kroner³²) i måneden, privat ansatte leger mellom 1000 og 2000 nakfa (ca. 770-1500 norske kroner) i måneden og en statsråd anslagsvis 2000 nakfa (ca. 1550 norske

²⁹ Eritreere som er ferdig med nasjonaltjenesten, kalles *agelgelot*.

³⁰ Hæren er delt i fem operative soner ledet av fem generaler som rapporterer direkte til presidenten.

³¹ Ett kilo appelsiner kostet 62 nakfa, det vil si ca. 24 norske kroner i februar 2011. Ett kilo epler hadde tilsvarende pris i februar 2013. Vareutvalget i butikkene i Asmara var relativt bra i januar 2015, men prisene på en rekke varer var fortsatt svært høye.

³² Vekslingskurs 10. mars 2015 1 nakfa = 0.776703 (XE Currency Converter).

kroner), mens en skoleuniform koster om lag 450 nakfa (ca. 350 norske kroner) (internasjonale representanter, samtaler i Asmara mars/april 2014; januar 2015).

2.9 FRITAK FRA NASJONALTJENESTE

I henhold til loven får kun personer som hadde avtjent militærtjeneste før loven trådte i kraft i oktober 1995, og personer som kan bevise at de har deltatt i frigjøringskrigen (1962-1991), fritak fra nasjonaltjenesten.

Personer som er vurdert som ikke tjenestedyktige, fritas fra den militære treningen, men skal gjøre siviltjeneste. Det er imidlertid ikke konsistens i hvordan eritreiske myndigheter anvender regelverket, verken for kvinner eller menn (Chyrum, samtale i London, mai 2010; Kibreab, samtale i London, mai 2010).

2.10 MEDISINSKE GRUNNER

Nasjonaltjenestelovens § 15 slår fast at fysisk funksjonshemmede, blinde og personer med alvorlige psykiske lidelser kan unntas fra nasjonaltjenesten. Leger undersøker og vurderer tjenestedyktigheten, men de militære myndighetene tar beslutningen om fritak.

UNHCR mener at fysisk funksjonshemmede i praksis blir fritatt fra tjeneste (UNHCR 2011, s. 9, fotnote 54). Under Landinfos reise til Eritrea og Sudan i 2011 omtalte ulike kilder flere eksempler på folk som var fritatt på grunn av kroniske lidelser som diabetes, dårlig syn og astma.

Den britiske ambassaden i Asmara refererer likeledes til en eritreisk kilde som har opplyst at funksjonshemmede (og gravide) unntas fra tjeneste etter legevurdering (sitert i UK Home Office 2011, s. 46).

Psykisk sykdom som fritaksgrunnlag omtales av Human Rights Watch (HRW 2009). Rekrutter som hadde forlatt Sawa, beskrev en dramatisk økning i antallet psykisk ustabile rekrutter. Dette ble tolket enten som et uttrykk for slitasje av å oppholde seg i leiren, eller skuespill for å bli fritatt. Dersom rekrutter faktisk spiller syke, er det en indikasjon på at psykiske lidelser kan gi fritak, selv om Human Rights Watch refererer til en eritreisk flyktning som hevder at en enten må være blind eller mangle avtrekkerfinger for å fritas fra tjeneste (HRW 2009, s. 47, fotnote 178).

2.11 ETNISK OG RELIGIØS TILHØRIGHET

Verken etnisk eller religiøs tilhørighet er formelle fritaksgrunner fra nasjonaltjenesten. I praksis tvinges imidlertid ikke kvinner fra rurale, muslimske områder hvor motstanden mot kvinnelig verneplikt er sterk, til å tjenestegjøre (Chyrum, samtale i London, mai 2010; Kibreab, samtale i Bern, november 2009).

Muslimske kvinner som vokser opp i byene Asmara, Keren, Mendefera, Barentu og Assab, anses derimot for å være sekulariserte og rekrutteres til nasjonaltjenesten, i motsetning til kvinner fra Akordat, som er en konservativ muslimsk by. Menn fritas verken av religiøse grunner eller på bakgrunn av etnisk tilhørighet (Kibreab, samtale i London, mai 2010).

2.12 KVINNER

En rekke kilder i og utenfor Eritrea har de senere årene hevdet at stadig flere kvinner enten fritas eller demobiliseres fra nasjonaltjeneste hvis de kan dokumentere ekteskap, graviditet og omsorg for barn, eller hvis de har kontakter i myndighetsapparatet.³³ Selv om loven ikke gjør noen forskjell i tjenestetid for kvinner og menn, har myndighetene ifølge disse kildene en mer avslappet holdning til kvinners tjenestegjøring. Dette skyldes ikke regelendringer, men heller praktiske og pragmatiske hensyn. Denne praksisen har imidlertid ført til en økning i tidlige giftemål. Foreldre tar døtrene sine ut av skolen i 15-årsalderen slik at de kan gifte seg og dermed unnsnippe tjenesten.³⁴

Samtidig mister kvinner som ikke gjennomfører nasjonaltjenesten mange privilegier. Antropologen og Eritrea-kjenneren David Bozzini hevder også at mange unge kvinner som unnviker tjenesten, lever delvis i skjul hos familien. Han hevder dessuten at disse kvinnene dimitteres fra tjeneste – uten noen gang å ha tjenestegjort – når de fyller 27 år (Bozzini 2012). Bakgrunnen for en slik "aldersgrense" er sannsynligvis at myndighetene innser at majoriteten av landets kvinner er gift og har barn innen de er 27 år og dermed ikke er aktuelle for tjeneste.

Kvinner blir også løst fra tjenesten hvis de kan dokumentere tilbud om jobb eller studieplass. Kvinner får dessuten demobiliseringspapirer (Kibreab, samtale i London, mai 2010; Chyrum, samtale i London, mai 2010; lederne av eritreisk organisasjon (1) og (2), samtaler i Asmara, februar 2011).

Mødre som ikke har gjennomført nasjonaltjeneste, risikerer å bli tatt ved en eventuell *giffa* hvis de ikke kan dokumentere at de har barn. Når de kan legge frem nødvendig dokumentasjon på omsorgsansvar, blir de vanligvis løslatt, men dette kan ta noen uker.

Mødre som er fritatt fra tjeneste, har vanligvis ikke blitt gjeninnkalt til tjeneste, men det kan forekomme unntak, og menneskerettsaktivisten Elsa Chyrum opplyste i 2010 at det stort sett var de militære kommandantene som var ansvarlige for slike beslutninger (samtale i London, mai 2010). Kvinner med barn kan i stedet settes til forskjellige oppgaver i lokalsamfunnet, som for eksempel å vaske offentlige bygninger, utføre ymse oppdrag hos lokale kommandanter.

Ifølge en velorientert diplomatisk kilde i Asmara var det per april 2013 klare tegn på personellmangel på alle nivå i hæren, og kvinner med barn ble enkelte steder utkommandert til tjeneste (diplomatisk kilde (3), e-post 2. april 2013). Ingen av kildene Landinfo samtalte med i Eritrea våren 2014 og i januar 2015 omtalte dette. Selv om det er vanskelig å få innsyn i hva som skjer i landet, ville trolig omfattende innkalling av kvinner med barn vekket oppsikt, og informasjonen ville sannsynligvis komme det internasjonale miljøet i Asmara for øre.

³³ Den britiske ambassaden har opplyst at kvinner som er forlovet, kan fritas fra tjeneste (sitert i UK Home Office 2011). Kvinner som gifter seg mens de er i tjeneste, får innvilget permisjon for å gjennomføre bryllup og bryllupsreise, men må ifølge både Kibreab og Chyrum melde seg til nasjonaltjeneste i etterkant. Hvis kvinnen har gode kontakter hos myndighetene, kan kvinner eksempelvis få gjennomføre tjenesten i nærheten av bostedet sitt eller i nærheten av der ektefellen bor.

³⁴ Ifølge UNICEF var 46 % av eritreiske kvinner i 2009 gift før fylte 18 år (sitert i U.S. Department of State 2012).

3. STRAFF FOR BRUDD PÅ NASJONALTJENESTELOVEN – TEORI OG PRAKSIS

Det er ikke uvanlig at eritreere i nasjonaltjeneste bryter bestemmelsene i loven på en rekke områder. Folk er frustrerte over en langvarig tjeneste og dårlige økonomiske forhold, og flere tusen forlater landet ulovlig hver måned.³⁵ Andre unnlater å vende tilbake til tjenesten etter permisjon. Eritreiske myndigheter hevder at om lag 80 000 personer ikke har gjort tjeneste, men at de må påregne å utføre tjeneste for å erstatte dem som etter hvert skal dimitteres etter å ha tjenestegjort i en årrekke (Yemane Gebreab, samtale i Asmara 19. januar 2015).

3.1 STRAFFEREAKSJONENE IFØLGE LOVEN

Både Nasjonaltjenesteloven og den eritreiske straffeloven stipulerer strafferammene for brudd på tjenesteplikten. I henhold til Nasjonaltjenestelovens § 37, punkt 1, kan den som bryter lovens bestemmelser, idømmes to års fengselsstraff og/eller bot på 3000 birr.³⁶ I § 37, punkt 2, presiseres det at den som unndrar seg nasjonaltjeneste ved bedrageri eller ved å påføre seg selv eller en annen skade/amputasjon, straffes med to års fengsel eller 3000 birr i bot, i tillegg til avtjening av verneplikten. Dersom skaden umuliggjør tjeneste, skal vedkommende idømmes tre års fengsel. I henhold til § 37, punkt 3, vil enhver som reiser ut av landet og som ikke avtjener verneplikten før fylte 40 år, kunne straffes med fem års fengsel, fram til vedkommende er 50 år.

I henhold til den eritreiske straffeloven straffes desertering eller uteblivelse etter permisjon med fengsel i inntil fem år.³⁷ Begås forbrytelsen under særlig skjerpene omstendigheter, herunder krig, straffes den med fengsel fra fem år til livsvarig, og i de alvorligste tilfellene med dødsstraff (kapittel 3, § 300, nr. 1 og nr. 2).

Personer som forlater landet i militærpliktig alder, vil ifølge en lokal kilde bli sett på som desertører, og bli straffet (eritreisk advokat, samtale i Asmara februar 2011). Kilden hadde imidlertid ikke hørt om noen slike straffesaker i det vanlige domstolsystemet, og heller ingen andre av dem Landinfo har møtt under oppholdene i Eritrea, kjenner til rettsprosesser mot eritreere for brudd på Nasjonaltjenesteloven.

3.2 STRAFFEREAKSJONER I PRAKSIS

UNHCR omtaler blant annet straffereaksjoner mot unndragere og desertører i sin anbefaling fra april 2011:

In practice, punishment for military offences is carried out extrajudicially, and has been reported to include "shoot to kill" orders, detention for long periods often in inhumane conditions, torture and forced labour. Draft evaders/deserters are reported to be frequently subjected to torture, while conscientious objectors can face severe physical punishment as a means of

³⁵ UNHCR (2014) opplyser at per november 2014 hadde nesten 37 000 eritreere søkt asyl i Europa og bare i løpet av oktober 2014 ankom flere enn 5000 eritreere Etiopia. Om lag 2000 eritreere krysset den etiopiske grensen månedlig, mens anslagsvis 1000 personer krysset den sudanske grensen.

³⁶ I 1997 ble valutaenheten i Eritrea endret til nakfa. 3000 birr tilsvarer i dagens vekslingskurs ca. 2600 nakfa eller 930 norske kroner.

³⁷ Eritreas straffelov, *Transitional Penal Code of Eritrea*, er identisk med Etiopias straffelov av 1957.

forcing them to perform military service. Furthermore, extrajudicial executions are allegedly ordered by local commanders and carried out in front of military units for what are considered serious military offences (UNHCR 2011).

Human Rights Watch (HRW 2015) hevder i sin årsrapport om Eritrea, i likhet med UNHCR, at grensevaktene er pålagt å skyte for å drepe folk som krysser grensen ulovlig. I det amerikanske utenriksdepartementets rapport om menneskerettighetsforhold i Eritrea i 2013, omtales at eritreere som unndrar seg nasjonaltjeneste, sitter fengslet under livstruende forhold (U.S. Department of State 2014).

Landinfos samtalepartnere i Asmara i januar 2015, samt i 2014 og likeledes i 2013, var kjent med påstandene om «skyt for å drepe»-praksisen, men bortsett fra én internasjonal representant var det ingen som kjente til konkrete hendelser. Den ene representanten kjente til ett konkret tilfelle hvor en person skal ha blitt skutt på grensen til Sudan (internasjonal representant (2), samtale i Asmara 29. januar 2013).

Faktainformasjon om blant annet straffereaksjoner mot dem som unndrar seg eller deserterer fra tjeneste, er begrenset. Som nevnt innledningsvis i notatet er de fleste rapportene som beskriver straffereaksjoner, i hovedsak basert på beretninger fra asylsøkere i Vesten. I et kildekritisk perspektiv har derfor denne informasjonen visse svakheter, men det er ikke dermed sagt at den generelt ikke er troverdig.

Kilder i det diplomatiske miljøet i Asmara har de senere årene påpekt at mange eksileritreere reiser til Eritrea på ferie og familiebesøk i løpet av sommermånedene.³⁸ Dette er personer som etter alt å dømme har oppholdstillatelse eller statsborgerskap i et vestlig – eller annet – land. De har rehabilitert forholdet til myndighetene ved å signere det såkalte angrebrevet (se Landinfo 2014), betale «to prosent»-skatten, og de deltar trolig ikke i myndighetskritiske aktiviteter. Det er etter Landinfos vurdering ikke grunn til å tro at disse personene straffes ved hjemkomst, det ville ryktes i eksilmiljøet, og langt færre ville dermed våge å reise på besøk.

Det generelle inntrykket som er formidlet de senere årene fra internasjonale kilder (som baserer seg på eritreiske kilder), er at unndragere som pågripes, tas i forvaring fra noen uker til noen måneder, og eventuelt tilbakeføres til nasjonaltjenesten. Flere av Landinfos samtalepartnere i januar 2015 mente at tjenesteunndragere trolig ikke ilegges langvarige straffer, og at de som unndrar seg nasjonaltjeneste, først og fremst risikerer vilkårlige, utenomrettslige reaksjoner fra militært overordnede. Det er imidlertid utbredt usikkerhet rundt omfanget av dette, hva man utsettes for og profilen på dem som straffes. Eritreiske myndigheter peker på at tjenesten er en forpliktelse, men de er uklare når det gjelder straffereaksjoner mot dem som unndrar seg.³⁹

³⁸ Eksileritreere som kommer hjem på ferie, kalles på folkemunne for «beles». Dette er tigrinya for en frukt som vokser/modnes i løpet av sommermånedene juli/august.

³⁹ En 27-årig eritreisk flyktning (2) ble tatt i en giffa i 2006. Etter fire måneder med militær trening ble han overført til en militær enhet med oppgaver i byggebransjen i Barentu (samtale i Kassala 2011).

I 2013 fikk Landinfo også ulike eksempler: En ambassade kjente til et tilfelle hvor en lokalansatt forsøkte å ta seg ulovlig over til Sudan mens han var i tjeneste. Han ble tatt og sonet i åtte måneder. Deler av straffen tilbrakte han på forskjellige kollektivbruk. Deretter kom han tilbake i sin tidligere jobb.

Eritreere som gjennomfører tjenesten i sivil sektor, har for øvrig ifølge enkelte kilder vært mindre utsatt for militære straffemåter enn de som er i militær sektor (diplomatisk kilde (1); eritreisk kilde i nasjonaltjeneste i offentlig forvaltning, samtaler i Asmara, februar 2011). Denne informasjonen er muligens utdatert, men tendensen som avtegnet seg den gangen, var ifølge disse kildene:

- Avhopp/unndragelse fra nasjonaltjeneste og påfølgende utreise fra Eritrea anses som mer alvorlig enn å komme for sent tilbake etter permisjon.⁴⁰
- Det kan være et skille mellom de som unndrar seg den militære delen av tjenesten og de som unndrar seg den sivile delen. De førstnevnte anses som desertører og er i større grad utsatt for fengsling og fysiske overgrep enn avhoppere fra sivil tjeneste. Enkelte mener at de sistnevnte kan vende tilbake til tjenesten, men da gjerne får strengere arbeidsvilkår og en mindre komfortabel tjeneste.⁴¹
- Folk med kontakter og nettverk kan slippe med lettere reaksjoner.

3.3 OVERGREP MOT FAMILIEMEDLEMMENE TIL PERSONER SOM UNNDRAR SEG MILITÆR NASJONALTJENESTE

Det har siden 1999 vært rapportert om trusler mot familiemedlemmer til eritreere som unndrar seg nasjonaltjeneste. I juli 2005 rapporterte Amnesty om arrestasjoner av hovedsakelig foreldre, men også andre familiemedlemmer, til unge eritreere som hadde desertert eller unnlatt å møte til tjeneste etter 1994. Rapporteringene i 2005 gjaldt hendelser i Dedub-regionen sør for Asmara, og ved grensen til Etiopia. De skal ha blitt løslatt mot kausjon på mellom 10 000 og 50 000 nakfa, det vil si mellom ca. 4000 og 20 000 norske kroner, hvis de kunne garantere at den aktuelle slektningen dukket opp (Amnesty International 2005). I 2006 omtalte Amnesty nye arrestasjoner av familiemedlemmer i Asmara. De skal ifølge Amnesty ha fått valget mellom å betale bøter på 50 000 nakfa (ca. 20 000 norske kroner) eller sørge for at familiemedlemmet dukket opp (Amnesty International 2006). De som ikke kunne dette, risikerte å måtte tjenestegjøre i seks måneder på vegne av den som hadde stukket av.⁴²

På spørsmål om nasjonaltjeneste og avhopp/unnvikelse fortalte en talsperson for en annen internasjonal organisasjon om en av deres egne ansatte som forsøkte å ta seg over grensen til Sudan, men ble arrestert. Han ble fengslet i ett år, løslatt og flyktet senere på ny. Hans beskrivelse av fengselsforholdene var at han og medfangene ikke ble dårlig behandlet, men at de ble flyttet fra sted til sted. For en del fanger er det enkelte steder tilsynelatende mulig å jobbe i jordbruket. Talspersonen påpekte at selv om vedkommende ikke fortalte dem om slag eller lignende, kan han selvsagt ha fortalt om slike forhold til andre. Etter løslatelsen ble vedkommende for øvrig utplassert til arbeid i et departement, ifølge talspersonen (internasjonal representant (1) 5. februar 2013).

En representant for en annen internasjonal organisasjon kunne fortelle om en lokalansatt som forsøkte å rømme fra nasjonaltjeneste. Han ble tatt og fikk tre uker «omskolering». Etter en stund fikk han utreisestillatelse og forlot landet. Dette var ifølge kilden en person med kontakter høyt oppe i systemet.

⁴⁰ Mange unnlater å returnere etter permisjon, og det skjer hele tiden, ifølge en diplomatisk kilde Landinfo møtte i februar 2011. Kilden opplyste at de da får dårlige arbeidsoppgaver/vilkår, eksempelvis noen måneder med fruktplukking, inndragelse av mobil, osv.

⁴¹ Én kilde refererte til et eksempel på en eritreer som rømte fra sin sivile tjeneste i Barentu til Sverige. Han mistrivdes og angret, og kontaktet myndighetene fordi han ville tilbake. Ved retur fikk han tilbake igjen stillingen i Barentu, fordi det var mangel på lærere.

⁴² En diplomatisk kilde som Landinfo har tillagt stor vekt i dette spørsmålet, ga i 2010 uttrykk for at straffereaksjoner mot familiemedlemmer til personer som unndrar seg militær nasjonaltjeneste, var avhengig av en rekke forhold, og at det ikke er noe automatikk i reaksjonene. Kilden mener at fengslinger av

Desertørene HRW intervjuet for rapporten *Service for life*, omtaler også frykt for fengsling, bøtelegging eller konfiskering av familiemedlemmers eiendom (HRW 2009, s. 45-46). Landinfo har ikke informasjon av nyere dato om reaksjoner mot familiemedlemmer.

4. DEMOBILISERING

Begrepene *demobilisering* og *dimittering* brukes tidvis om hverandre, og kan skape uklarhet. Mobilisering vil si at en stat samler både tropper og forsyninger for å gjøre seg klar for en krig. *Demobilisering* innebærer derfor at soldatene – yrkessoldater og vernepliktige så vel som reservister – vender tilbake til ordinære tjenesteforhold eller det sivile liv når situasjonen er normalisert. Dette må ikke forveksles med *dimittering*, som betyr at soldatene sendes hjem etter avtjent førstegangstjeneste. Mange eritreere fortsetter å være underlagt landets forsvarsmyndigheter etter gjennomføringen av den lovpålagte nasjonaltjenestetiden på 18 måneder, det vil si at de verken dimitteres eller demobiliseres. Dette skyldes to forhold; Warsay Yikealo-programmet, som i praksis representerer en forlengelse av nasjonaltjenesten, og ifølge myndighetene: den uløste grensekonflikten mellom Etiopia og Eritrea.

4.1 DOKUMENTASJON PÅ DEMOBILISERING OG DIMITTERING

Eritreere som avtjener nasjonaltjeneste, kan dimitteres, men dette forekommer i begrenset omfang (se kapittel 3). Nasjonaltjenesteloven har en bestemmelse som tilsier at dimitteringsdokumentet *discharge certification*, eller *certificate of national service completion*, skal utstedes til alle som har avsluttet nasjonaltjenesten.

Eritreiske flyktninger som Landinfo intervjuet i Sudan i 2011 (2 og 3), viste til et kontor i Enda Korea i Asmara som utsteder demobiliseringskort. Kontoret ligger under Forsvarsdepartementet, og er det eneste kontoret som utsteder demobiliseringspapirer i Eritrea (samtaler i Kassala, februar 2011).

Flere av samtalepartnerne den gangen forklarte at eritreere som har blitt demobilisert de siste årene, har fått utstedt et dokument i form av et A4-ark, og ikke et demobiliseringskort.

familiemedlemmer i liten utstrekning forekommer i Asmara, men at det kan skje på landsbygda. Fengsling avhenger videre av posisjonen til den som har forlatt landet. Det er større sannsynlighet for reaksjoner mot familiemedlemmer til personer som har en sentral rolle i militæret, enn vanlige tjenestepliktige i sivil sektor i nasjonaltjenesten. Kilden mente dessuten at myndighetene gjør en viss vurdering av "skyldspørsmålet". Skjer deserteringen mens den tjenestepliktige er på permisjon hos sine foreldre, er det større sannsynlighet for reaksjoner mot foreldrene enn om den skjer i forbindelse med utføring av tjenesten. Familiemedlemmer som blir fengslet, soner kortvarig under relativt bedre forhold enn både de nasjonaltjenestepliktige selv og medlemmer av kristne minoritetsgrupper, ifølge denne kilden, som ikke hadde inntrykk av at disse fangene holdes i metallcontainere eller i underjordiske celler, eller at de blir utsatt for mishandling. De får motta besøk av familiemedlemmer som kan ha med ekstra mat og klesskift (diplomatisk kilde (1), e-post 2010).

4.2 HVEM HAR BLITT DEMOBILISERT?

Fram til starten av grensekrigen mot Etiopia i 1998 ble mellom 48 000 og 54 000 tidligere EPLF-soldater demobilisert. Disse ble ifølge Eritrea-kjenneren David Pool gjeninnkalt ved krigsutbruddet (Asylum and Immigration Tribunal 2007). Eritreiske myndigheter lovet etter fredsavtalen i 2000 (Alger-avtalen) at 200 000 soldater skulle demobiliseres i tre faser. Ifølge UNDP ble 104 000 eritreere demobilisert fram mot 2005 (Asylum and Immigration Tribunal 2007). I 2006 var antallet demobiliserte sunket til 65 000. Verken David Pool eller Gaim Kibreab tillegger imidlertid disse tallene særlig vekt. Pool konkluderer med at de har blitt gitt et demobiliseringskort, men ikke blitt reelt demobilisert (Asylum and Immigration Tribunal 2007). Eritreiske myndigheter hevder at 70 % av dem som var i nasjonaltjenesten etter avslutningen av krigen med Etiopia i 2000, er demobilisert (Yemane Gebreab, samtale i Asmara 19. januar 2015).

Flere av Landinfos samtalepartnerne i Eritrea og Sudan i 2011 (leder av eritreisk organisasjon (1) og (2); representant for internasjonal organisasjon (1) og andre kilder, (se punkt 2.12), mener at kvinner demobiliseres fra videre tjeneste for en rekke forhold. Samtidig understreket flere av kildene i 2011 at kvinner kunne bli gjeninnkalt til tjeneste på et senere stadium, og at de ikke fikk utreisestillatelse før fylte 47 år.

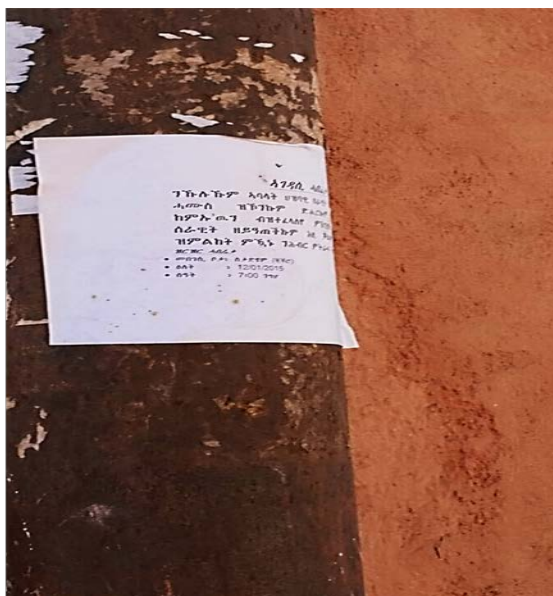
Enkelte har hevdet at det er lettere å bli demobilisert fra den sivile delen av nasjonaltjenesten enn den militære (eritreer som gjennomførte nasjonaltjenesten i offentlig forvaltning, møte i Asmara, februar 2011; diplomatisk kilde (1), samtale i Asmara, februar 2011). I prinsippet er begge tjenestene underlagt Forsvarsdepartementet, men i praksis har militære kommandanter ifølge disse kildene betydelig mindre innflytelse over dem som har et ansettelsesforhold hos sivile arbeidsgivere. Gaim Kibreab understreket i samtale med Landinfo i november 2009, at det er mulig å unndra seg fra ytterligere tjeneste ved hjelp av kontakter og/eller bestikkelser. Flere av kildene under Landinfos reiser i februar 2011 og 2013 delte dette synspunktet – eritreere med forbindelser hos myndighetene og tidligere frigjørings soldater kan ordne seg kortere tjeneste, bedre tjenestested og bli demobilisert tidligere (møte med blant andre diplomatisk kilde (1). Landinfo har ikke informasjon av nyere dato om mulighetene til å bli demobilisert.

5. FOLKEHÆREN - PEOPLE'S ARMY

Folkehæren, som kan sammenlignes med et utvidet heimevern, ble introdusert i mars 2012 etter den etiopiske innmarsjen i Afar-regionen, og økte i omfang etter at etiopiske styrker gikk inn i Badme-traktene i juni 2012. Folk fikk utdelt våpen og ammunisjon og måtte møte til trening hver søndag morgen. Både menn og kvinner mellom 18 og 70 år er pålagt å delta i treningen som har foregått på idrettsplasser og lignende steder, men de som i praksis tar del, er demobiliserte og dimitterte fra nasjonaltjenesten, og folk over 50 år som dermed ikke lenger inngår i reservestyrken.

Enkelte har hevdet at bevæpningen og treningen er i tråd med den eritreiske forsvarsstrategien som innebærer at man har en liten, men godt trent hær, og en befolkning som kan mobiliseres på kort varsel. Andre har gitt uttrykk for at lanseringen av folkehæren skyldes svekkelsen av hæren, både på grunn av mangel på folk og manglende tillit fra det politiske lederskapet.

I forlengelsen av den ukentlige treningen som foregikk frem til vinteren 2013 da det var en avslutningsmarkering, har det med ujevne mellomrom vært innkallinger til trening, og folk som har gjennomført treningen, brukes som vakter utenfor banker og offentlige bygninger og installasjoner (internasjonale representanter (1), (2), samtaler i Asmara januar/februar 2013; internasjonal representant (3), samtale i Asmara mars/april 2014; internasjonal representant (4), samtale i Asmara januar 2015; diplomatiske kilder (3), (4), samtaler i Asmara januar 2015).

Oppslag på lysstolpe i Asmara om trening i folkehæren 12. januar 2015 (foto: Grethe Neufeld).

Oppmøtet til trening i folkehæren var ifølge representanter for det internasjonale miljøet i Asmara dårlig høsten 2014. De relativt få som møtte opp, var stort sett forretningsdrivende som kunne risikere å miste lisensen til å drive virksomheten sin. Myndighetene innkalte derfor til en ny treningssesjon 12. januar 2015, og det ryktes at oppmøtet også da var lavt. Det knyttet seg derfor spenning til hvordan myndighetene ville håndtere denne situasjonen, men det er ikke kommet informasjon om massepågripelser eller andre represalier mot folk som ikke har møtt opp.

Innkallingen til trening skjer etter det Landinfo kjenner til ved oppslag på husvegger og lysstolper i nabolagene.

6. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Amnesty International (2005, 28. juli). *Eritrea: Hundreds of relatives of military conscription evaders and deserters*. London: Amnesty. [Artikkelen er ikke lenger tilgjengelig på internett]
- Amnesty International (2006, 21. desember). *Eritrea: Over 500 parents of conscripts arrested*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org.uk/press-releases/eritrea-over-500-parents-conscripts-arrested> [lastet ned 9. mars 2015]
- Asylum and Immigration Tribunal (2007, 26. juni). *MA (Draft evaders – illegal departures – risk) Eritrea CG [2007] UKAIT 00059*. London: Asylum and Immigration Tribunal/Immigration Appellate Authority. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/46822c3f2.html> [lastet ned 9. mars 2015]
- Awate (2007, 3. oktober). Scores of Eritreans die at Wi'A. Awate. [Artikkelen er ikke lenger tilgjengelig på internett]
- Awate (2008, 22. mai). Government's Independence Day present: More youth round ups. Awate. [Artikkelen er ikke lenger tilgjengelig på internett]
- Bozzini, D. (2012, 16. februar). *National Service and State Structures in Eritrea. Agreed minutes*. Bern: Federal Office for Migration. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/5084f4d72.html> [lastet ned 9. mars 2015]
- CPJ, dvs. Committee to Protect Journalists (2015, 23. januar). CPJ welcomes release of six Eritrean journalists. *CPJ*. Tilgjengelig fra <https://cpj.org/2015/01/cpj-welcomes-release-of-six-eritrean-journalists.php> [lastet ned 9. mars 2015]
- Crisis Group (2010, 21. september). *Eritrea: The siege state*. Nairobi/Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/horn-of-africa/ethiopia-eritrea/163%20Eritrea%20The%20Siege%20State.pdf> [lastet ned 18. mars 2015]
- Chyrum, E. (2006, 25. april). Testimony: Ex-prisoner of Brigade Six, Sawa. Awate. Tilgjengelig fra <http://www.ehrea.org/prisoTestimonwa.htm> [lastet ned 9. mars 2015]
- Efrem, S. (2010, 23. april). Sawa: Centre of empowerment for young Eritreans. *Shabait*. Tilgjengelig fra <http://www.shabait.com/articles/q-a-a/1662-awa-center-of-empowerment-for-young-eritreans-> [lastet ned 9. mars 2015]
- [Etiopias straffelov] (1957, 23. juli). *The penal code of Ethiopia 1957*. Addis Abeba: Negarit Gazeta. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49216a0a2.html> [lastet ned 9. mars 2015]
- Healy, S. (2007, 20. april). *Eritrea's economic survival*. London: Chatham House. Tilgjengelig fra <http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Africa/200407eritrea.pdf> [lastet ned 9. april 2015]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2009, 16. april). *Service for life. State repression and indefinite conscription in Eritrea*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/en/reports/2009/04/16/service-life-0> [lastet ned 9. mars 2015]
- HRW (2011, 15. november). *Egypt: Don't deport Eritreans*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/news/2011/11/15/egypt-don-t-deport-eritreans> [lastet ned 9. mars 2015]
- HRW (2015, 29. januar). *World report 2015. Eritrea*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/eritrea> [lastet ned 9. mars 2015]
- Kibreab, G. (2014). *The Open-Ended Eritrean National Service: The Driver of Forced Migration*. Paper for the European Support Office Practical Cooperation Meeting on Eritrea.

- 15-16 October 2014, Valetta, Malta. Tilgjengelig fra http://www.ecoi.net/file_upload/90_1416473628_gaim-kibreab-the-open-ended-eritrean-national-service-the-driver-of-forced-migration.pdf [lastet ned 18. mars 2015]
- Kibreab, G. (2013, 7. november). The national service/Warsai-Yikealo development Campaign and forced migration in post-independence Eritrea. *Journal of Eastern African Studies* 7:4, 630-649. Sammendrag tilgjengelig fra <http://dx.doi.org/10.1080/17531055.2013.843965> [lastet ned 9. mars 2015]
 - Kibreab, G. (2009a). Forced labour in Eritrea. *The Journal of Modern African Studies*, 47(1), 41-72. Tilgjengelig fra http://cdrie.net/index.php?option=com_content&view=article&id=319:forced-labour-in-eritrea&catid=34:english-articles&Itemid=53 [lastet ned 9. mars 2015]
 - Kibreab, G. (2009b). *Eritrea. A Dream Deferred*. Suffolk/Rochester: James Currey.
 - Landinfo (2014, 18. mars). *Eritrea: Immigration and Citizen Services request form – "angrebrev"*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/2819/1/2819_1.pdf [lastet ned 9. mars 2015]
 - Müller, T. (2008). Bare life and the developmental state: implications of the militarisation of higher education in Eritrea. *The Journal of Modern African Studies*, 46(1), 111-131.
 - [Nasjonaltjenesteloven] (1995, 23. oktober). *Proclamation of National Service of the Government of Eritrea*. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/3dd8d3af4.html> [lastet ned 9. mars 2015]
 - Shabait (2014, 11. august). Members of the 28th round National Service begin regular academic activities. *Shabait*. Tilgjengelig fra <http://www.shabait.com/news/local-news/17670-members-of-the-28th-round-national-service-begin-regular-academic-activities> [lastet ned 23. mars 2015]
 - UNDP (2014). *Human Development Report. Eritrea*. New York: UNDP. Tilgjengelig fra <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/ERI> [lastet ned 18. mars 2015]
 - UK Home Office (2011, 15. april). *Country of origin information report Eritrea*. London: UK Home Office. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dabf33c2.html> [lastet ned 9. mars 2015]
 - UNHCR (2011, 20. april). *UNHCR eligibility guidelines for assessing the international protection needs of asylum-seekers from Eritrea*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4d4fe0ec2.html> [lastet ned 9. mars 2015]
 - UNHCR (2014, 14. november). *Sharp increase in number of Eritrean refugees and asylum-seekers in Europe, Ethiopia and Sudan*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/5465fea1381.html> [lastet ned 9. mars 2015.]
 - U.S. Department of State (2014, 27. februar). *2013 Human Rights Report: Eritrea*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2013&dliid=220111> [lastet ned 9. mars 2015]
 - U.S. Department of State (2012, 11. mars). *2011 Human Rights Report: Eritrea*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?dliid=186194> [lastet ned 9. mars 2015]
 - U.S. Department of State (2011, 8. april). *2010 Human Rights Report: Eritrea*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2010/af/154345.htm> [lastet ned 18.mars 2015]
 - U.S. Embassy Eritrea (2006a, 27. november). *Sawa: A school, a training camp and a detention center*. Asmara: U.S. Embassy Eritrea. Tilgjengelig fra <http://wikileaks.org/cable/2006/11/06ASMARA995.html> [lastet ned 9.mars 2015]

- U. S. Embassy Eritrea (2006b, 18. oktober). *Helen Berhane in hospital after being beaten*. Asmara: U.S. Embassy Eritrea. Tilgjengelig fra <https://wikileaks.org/cable/2006/10/06ASMARA862.html> [lastet ned 9. mars 2015]
- World Bank (u.å.). *School enrollment, primary (% net)*. Washington D.C.: The World Bank Group. Tilgjengelig fra <http://data.worldbank.org/indicator/SE.PRM.NENR> [lastet ned 9. mars 2015]

Muntlige kilder

- Chyrum, Elsa. Leder av Human Rights Concern Eritrea. Møte i London, 25. mai 2010.
- Diplomatisk kilde (1). Samtale i Asmara, februar 2011; e-postkontakt 2002-2013.
- Diplomatisk kilde (2). Samtale i Asmara februar 2011.
- Diplomatisk kilde (3). E-post 2. april 2013.
- Diplomatisk kilde (4). Samtale i Asmara mars–april 2014.
- Diplomatisk kilde (5). Samtale i Asmara 14. januar 2015
- Eritreisk advokat. Samtale i Asmara februar 2011.
- Eritreisk flyktning (1). Samtale i Kassala februar 2011.
- Eritreisk flyktning (2). Samtale i Kassala februar 2011.
- Eritreisk flyktning (3). Samtale i Kassala februar 2011.
- Eritreisk kilde som avla nasjonaltjeneste i offentlig sektor. Samtale i Asmara februar 2011.
- Eritreisk kvinne. Samtale i Asmara februar 2011.
- Gebreab, Yemane. Leder for den politiske avdelingen i People's Front for Democracy and Justice,(PFDJ). Samtale i Asmara 19. januar 2015.
- Internasjonal representant (1). Samtale i Asmara 5. februar 2013
- Internasjonal representant (2). Samtale i Asmara 2013.
- Internasjonal representant (3). Samtale i Asmara mars–april 2014
- Internasjonal representant (4). Samtale i Asmara januar 2015.
- Kibreab, Gaim. Professor i flyktningstudier ved Department of Social and Policy Studies, London South Bank University. Møter i Bern 5. november 2009 og i London 26. mai 2010.
- Lederen av en eritreisk organisasjon (1). Samtale i Asmara februar 2011.
- Lederen av en eritreisk organisasjon (2). Samtale i Asmara februar 2011.
- Lederen for en internasjonal organisasjon. Samtale i Asmara februar 2011.
- Lokal eritreisk kilde. Samtale i Asmara 29. januar 2013
- Medlem av en kristen minoritetsgruppe. Samtale i Asmara februar 2011
- Representant for NUEYS, National Union for Eritrean Youth and Students. Samtale i Asmara 5. februar 2013.
- Representant for eritreiske myndigheter. Samtale i Asmara februar 2011.